OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Lainvalmisteluosasto
Lsn Jari Salila

16.2.2017

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VESILAINSÄÄDÄNNÖN KÄYTTÖOIKEUS-SÄÄNTELYN UUDISTAMISEKSI (HE 262/2016 VP)

Esityksen keskeinen sisältö

Esityksen tarkoituksena on saattaa vesilain omaksi lunastamista ja käyttöoikeuden perustamista koskevat säännökset sopusointuun perustuslain perusoikeuksia koskevien säännösten kanssa. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vesilakia ja ympäristönsuojelulakia. Samalla esityksen myötä tarpeettomaksi käyvä eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annettu laki kumottaisiin.

Vesilain mukaan luvanvaraisten hankkeiden piiriä rajattaisiin siten, että johdon sijoittaminen valtaväylän alitse ei enää kaikissa tapauksissa edellyttäisi lupaa, vaan luvanvaraisuus määräytyisi jatkossa yksinomaan hankkeen vaikutusten perusteella. Lupaa edellyttämättömästä valtaväylän alittavasta johdosta olisi tehtävä ilmoitus vesilain mukaiselle valvontaviranomaiselle.

Esityksen tausta

Käyttöoikeussääntely

Vesilainsäädännön kokonaisuudistuksen (HE 277/2009 vp) valmisteluvaiheessa käyttöoikeussääntely päätettiin järjestää vastaavalla tavalla kuin vuoden 1961 vesilaissa. Tuolloin päädyttiin säätämään erillinen laki eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista (266/1961, niin sanottu valtuuslaki). Tämä muodostaa poikkeuksen mainitusta omaisuudensuojaa koskevasta säännöksestä ja mahdollisti näin ollen vesitaloushankkeen toteuttamisen edellyttämästä, yksityistä tarvetta palvelevasta lunastamisesta ja käyttöoikeuden perustamisesta säätämisen tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköpostiosoite
Eteläesplanadi 10 HELSINKI	PL 25 00023 VALTIONEUVOSTO	02951 6001	09 1606 7730	oikeusministerio@om.fi

Vesilainsäädännön vuoden 2011 kokonaisuudistuksen yhteydessä valtuuslaki esitettiin jätettäväksi tarvittavilta osin edelleen voimaan. Siltä osin kuin vesilain mukaisissa säännöksissä on kyse lunastuksesta ja lunastukseen rinnastuvasta käyttöoikeuden perustamisesta yksityistä tarvetta varten, perustuslain säätämisjärjestyksessä säädetty valtuuslaki olisi poistanut tästä aiheutuvan valtiosääntöoikeudellisen jännitteen. Perustuslakivaliokunta lausui (PeVL 61/2010 vp) mainitun ratkaisun olevan valtiosääntöoikeudellisesti varsin epätyydyttävä, koska yhteiskunnallisesti merkittävä kokonainen oikeudenala jäisi poikkeuslain varaan. Valiokunnan mukaan valtuuslakikonstruktio peitti vesilain tosiasiallisen poikkeuslakiluonteen ja heikensi näin olennaisesti lainsäädännön läpinäkyvyyttä. Tämän vuoksi valtuuslakikonstruktio ei enää soveltunut nykyiseen valtiosääntöjärjestelmäämme. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen liittäen samalla vastaukseensa lausuman (EV 355/2010 vp). Lausuman mukaan hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin eräistä vesien käyttämistä varten myönnettävistä oikeuksista annetun lain (266/1961) kumoamiseksi siten, että lainsäädäntöehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään vuonna 2017.

Valtaväylän alitusten luvanvaraisuus

Vesitaloushankkeen luvanvaraisuudesta säädetään vesilain 3 luvun 2 ja 3 §:ssä. Vesilain 3 luvun 2 § sisältää hankkeen vaikutuksiin perustuvan yleisen luvantarvekynnyksen. Yleistä luvantarvekynnystä täydentää 3 §:n luettelo hankkeista, jotka tarvitsevat vesilain mukaisen luvan hankkeen tosiasiallisista vaikutuksista riippumatta. Voimassaolevan vesilain 3 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan valtaväylän alitukset edellyttävät vesilain mukaista lupaa hankkeen vaikutuksista riippumatta.

Monien vesitaloushankkeiden osalta asian käsittely lupamenettelyssä on välttämätön hankkeen ympäristövaikutusten hallitsemiseksi tai asianosaisten keskinäisten oikeussuhteiden järjestämiseksi. Suuri osa väylänalituksista on luonteeltaan sellaisia hankkeita, joiden ympäristö- ja muiden vaikutusten hallinta ei edellytä tapauskohtaista harkintaa, vaan tämä olisi järjestettävissä yleisellä sääntelyllä. Jos hankkeen edellyttämä käyttöoikeus voidaan järjestää ilman viranomaisen asiaa koskevaa päätöstä ja hankkeen yksilöivät tiedot merkitä viranomaisen ylläpitämään rekisteriin, ei asianosaisten keskinäisten oikeussuhteiden järjestely edellytä kaikissa tilanteissa asian käsittelyä lupamenettelyssä.

Keskeiset ehdotukset

Käyttöoikeuslainsäädäntö

Esityksessä on käyty lävitse voimassaoleva vesilaki muutostarpeiden kartoittamiseksi. Suurin osa vesilain käyttöoikeussäännöksistä on valtiosääntöoikeudellisesti asianmukaisia tai vähäisin täsmennyksin saatettavissa sellaisiksi. Vesilakia esitetään tarkistettavaksi siten, että perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi pakkolunastukseksi katsottava, omaksi lunastamista ja siihen rinnastuvaa käyttöoikeuden perustamista koskeva sääntely eriytetään muusta käyttöoikeuden perustamista koskevasta sääntelystä.

Pakkolunastuksen ja siihen rinnastuvan käyttöoikeuden perustamisen edellytykseksi esitetään asetettavaksi yleisen tarpeen vaatimus. Vesitaloushankkeen toteuttamisen edellyttämän alueen tai muun omaisuuden omaksi lunastaminen tai vaikutuksiltaan siihen rinnastuvan käyttöoikeuden perustaminen edellyttäisi jatkossa sitä, että kyseistä hanketta on pidettävä yleisen tarpeen vaatimana.

Väylänalitukset

Väylänalitusten luvanvaraisuutta koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että vesi-, viemäri- voima- ja muun johdon tekemistä valtaväylän alitse tarkoittavan hankkeen luvanvaraisuus määräytyisi jatkossa vesitaloushankkeen yleistä luvanvaraisuutta koskevan sääntelyn perusteella eli käytännössä hankkeen vaikutusten perusteella. Yleisen kulkuväylän alituksen vaikutuksista riippumattomaan luvanvaraisuuteen ei esitetä muutoksia. Näiden hankkeiden vaikutukset vesiympäristölle, vesiliikenteelle ja kalastukselle ovat valtaväylän alituksiin verrattuna suurempia ja niiden hallinta edellyttää tapauskohtaista harkintaa. Vaikutuksista riippumattoman luvanvaraisuuden piirissä pysyttämistä puoltavat myös käyttöoikeuden järjestämistä koskevat näkökohdat.

Lupamenettelyn ulkopuolelle rajautuvien väylänalitushankkeiden ennakkovalvonta esitetään järjestettäväksi siten, että lakiin lisätään säännökset oikeudesta sijoittaa johto välittömästi lain nojalla toisen vesialueelle ja hankkeesta vastaavan velvollisuudesta ilmoittaa hankkeesta vesialueen omistajalle ja vesilain valvontaviranomaiselle. Lakiin esitetään lisäksi lisättäväksi valtioneuvostolle osoitettu asetuksenantovaltuus, jonka nojalla annettaisiin tarkempia säännöksiä ilmoituksenvaraisten hankkeiden toteuttamistavasta. Viranomaisen tulisi ilmoituksen perusteella tehdä merkintä hankkeesta ja sen sijainnista ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Viranomaisen tulisi lähettää merkinnästä tieto käyttöoikeuden kohteena olevan alueen omistajalle tai haltijalle.

Yksittäisiä säännöksiä koskevia huomautuksia

Johdon sijoittaminen toisen vesialueelle (2 luvun 5 a §)

Pykälän mukaan hankkeesta vastaava voisi sijoittaa vesi-, viemäri- ja voimajohto tai tietoliikennekaapeli tai muu vaikutuksiltaan niihin rinnastuva johto toisenkin vesialueelle välittömästi lain nojalla. Säännös liittyy ehdotettuun 3 luvun 3 §:n 1 momentin muutokseen, jolla mainitut vesitaloushankkeet rajattaisiin vaikutuksista riippumattoman luvanvaraisuuden ulkopuolelle ja saatettaisiin yleissääntelyyn nojaavan ennakkovalvonnan piiriin.

Säännöksessä tarkoitetut johdot ja putket ovat rakenteina pienimuotoisia. Väylänalitukset on tyypillisesti toteutettu joko sijoittamalla johto kaivantoon ja peittämällä se tai upottamalla johto painotettuna pohjaan. Tekniikan yleistymisen myötä suuntaporauksena, jossa johto sijoitetaan vesistön alle koskematta uoman pohjaan, toteutettavien väylänalitusten osuus on ollut kasvussa. Toteutustavasta riippumatta kaikkien säännöksessä tarkoitettujen rakenteiden sijoittamisesta aiheutuva, alueen omistajaan kohdistuva käytönrajoitus on vähäinen. Johtojen sijoittaminen ei yleensä vaikuta vesistön

muihin käyttömahdollisuuksiin, mutta se saattaa kuitenkin joissain tapauksissa rajoittaa sijoituspaikalla uoman perkausta tai muita uoman pohjaan kohdistuvia toimenpiteitä.

Oikeutta johdon sijoittamiseen ei olisi, jos hanke edellyttää vesilain 3 luvun 2 §:n mukaan lupaa tai jos johdon sijoittamisesta määrättäisiin ympäristönsuojelulain nojalla. Jos johdon sijoittaminen edellyttää lupaa tai sijoittaminen liittyy muutoin luvanvaraiseen hankkeeseen, tulisi johdon sijoittamiseen liittyvät kysymykset ratkaista lupamenettelyn yhteydessä. Vesitaloushankkeen toteuttamistapaa koskeva vesilain 2 luvun 7 §:n yleissäännös edellyttää hankkeen toteuttamista mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla tavalla. Lisäksi ehdotetun 1 momentin mukaan johdon sijoittamisesta ei saa aiheutua vähäistä suurempaa haittaa alueen omistajalle. Johtoa ei tulisi sijoittaa sellaiselle erityiseen käyttöön otetulle tai muullekaan alueelle, johon alueen omistajalla voisi ennalta arvioiden olla intressi sijoittaa jotain tai käyttää aluetta tavalla, jota johdon sijoittaminen voisi rajoittaa.

Oikeus sijoittaa putki tai johto toisen alueelle ja siitä johtuva käytönrajoitus on siinä määrin vähäinen, että johdon sijoittamista koskevissa päätöksissä ei pääsääntöisesti ole määrätty käyttöoikeuden perustamisesta korvauksia. Lakiin ei esitetä sisällytettäväksi säännöstä hankkeesta vastaavan velvollisuudesta panna vireille menettelyä korvauskysymysten selvittämiseksi. Haitankärsijällä olisi kuitenkin oikeus vaatia erillisellä hakemuksella korvausta johdon sijoittamisesta aiheutuvasta haitasta. Tästä säädettäisiin 13 luvun 1 §:ssä.

Käyttöoikeuden perustaminen

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaista käyttöoikeuden perustamista koskevat yleiset säännökset esitetään sijoitettavaksi kahteen pykälään. Vähäisiä käyttöoikeuksia koskevat säännökset sijoitettaisiin vesilain 2 luvun 12 §:ään ja pidemmälle meneviä käytönrajoituksia koskevat säännökset 2 luvun 13 §:ään. Vesilain 2 luvun 13 §:n 3 momenttiin sisällytettäisiin perustuslain 15 §:n 1 ja 2 momenteissa tarkoitettujen käyttöoikeuksien välistä rajaa määrittävä kriteeristö. Jaottelu perustuisi käyttöoikeudesta alueen omistajalle aiheutuvan haitan laaja-alaiseen arviointiin.

Ehdotetuista käyttöoikeussäännöksistä valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta merkittävin on vesilain 2 luvun 13 §. Ehdotettu pykälä olisi kolmiosainen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin käyttöoikeuden kohteista ja tyypeistä, 2 momentissa oikeuden perustamisen edellytyksistä ja 3 momentissa oikeuden perustamisen rajoituksista.

Pykälän 1 momentissa yksilöitäisiin kohteet ja käyttötarkoitukset, joita varten käyttöoikeus toisen alueeseen voitaisiin perustaa. Oikeus voisi kohdistua maa- ja vesialueeseen sekä sillä olevaan omaisuuteen, jolla on merkitystä vesitaloushankkeen toteuttamisen kannalta. Oikeus voitaisiin perustaa 1) laitetta, rakennusta tai muuta rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten, 2) uuden 1 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisen vesialueen tai uuden uoman pohjaksi, 3) poistettavan maan sijoittamiseksi, tai 4) yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi tarvittavaa laitetta tai rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten. Luettelo olisi tyhjentävä.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeuden myöntämisen edellytyksenä olisi voimassa olevan lain tavoin hankkeen hyväksyttävyys sekä hankkeesta vastaavan tietynsuuruinen omistus- tai hallintaoikeus hankkeen edellyttämiin alueisiin. Hakijan tulisi hallita omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella vähintään puolta tarvittavasta alueesta. Milloin kysymys olisi hakijalle ja muille yhteisesti kuuluvasta alueesta, toimenpiteen kohteeksi joutuva alue ei saisi olla sanottavasti suurempi kuin hakijan osuus yhteisestä alueesta. Jos hallintavaatimus ei täyty, ei oikeutta voida myöntää, vaikka 1 ja 3 momentin edellytykset täyttyisivätkin.

Pykälän nojalla ei olisi mahdollista perustaa vaikutuksiltaan pakkolunastukseen rinnastuvaa käyttöoikeutta toisen omaisuuteen. Tästä rajauksesta säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi kaksiosainen kriteeristö sen arvioimiseksi, onko kyse perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitetusta sallitusta käytönrajoituksesta vai mainitun pykälän 2 momentin pakkolunastukseen vaikutuksiltaan rinnastuvasta käyttöoikeudesta.

Arvioinnin lähtökohtana on tilanteen ja rajoituksen kokonaisvaltainen tarkastelu, jossa oikeuden tyypillä ei yksin olisi ratkaisevaa merkitystä. Rajoituksen hyväksyttävyyden arvioinnissa on otettava huomioon, että käyttöoikeuden perustamistilanteet voivat olla hyvin erityyppisiä. Käytönrajoitus saattaa kohdistua laajaan alueeseen tavalla, joka ei käytännössä rajoita alueen omistajan käyttövaltaa ja -mahdollisuuksia. Käytönrajoitus voi myös kohdistua hyvin pieneen alueeseen ja merkitä käytännössä alueen omistajan käyttövallan lähes täydellistä poissulkeutumista. Käytönrajoitus kohdistuu kuitenkin ainoastaan käyttöoikeuden kohteena olevan alueeseen ilman että se haittaisi muun alueen käyttämistä. Suurin osa käytönrajoituksista sijoittuu näiden ääripäiden välille. Seikkaperäiset ja kattavat kriteerit johtaisivat jäykkään sääntelyyn, minkä vuoksi edellytysten tulisi olla joustavia ja tapauskohtaiselle harkinnalle tilaa jättäviä.

Momentin 1 kohdan mukaan käyttöoikeutta ei voitaisi myöntää, jos oikeus kohdistuu vähäistä laajempaan alueeseen ja siitä aiheutuu huomattavaa haittaa alueen omistajan mahdollisuudelle käyttää oikeuden kohteena olevaa aluetta hyväkseen. Säännöksen soveltamisalaa koskeva rajaus (vähäistä laajempi alue) viittaa muihin kuin 2 kohdan mukaisiin tilanteisiin. Kyse voisi olla esimerkiksi keskivedenkorkeuden nostohankkeeseen liittyvästä laajemman maa-alueen saattamisesta veden alle. Arviointi kohdistuisi siihen, miten käytönrajoitus vaikuttaa alueen omistajan mahdollisuuteen käyttää aluettaan muutoin hyväkseen. Vaikutuksiltaan lunastukseen rinnastuvana käytönrajoituksena olisi esimerkiksi pidettävä tilannetta, jossa käytönrajoitus sulkisi pois alueen omistajan muut käyttömahdollisuudet laajalta alueelta. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon alueen nykytila ja tosiasialliset käyttömahdollisuudet.

Momentin 2 kohdan mukaan käyttöoikeutta ei voitaisi myöntää, jos oikeuden perustaminen estää alueen omistajaa käyttämästä oikeuden kohteena olevaa aluetta hyväkseen ja tästä aiheutuu huomattavaa haittaa alueen omistajan muun alueen tai omaisuuden käyttämiselle. Säännös kattaisi ne tilanteet, jossa perustettava käyttöoikeus kohdistuu laajuudeltaan vähäiselle alueelle. Kyse voisi olla esimerkiksi pinta-alaltaan vähäisen maa-alueen pysyvästä muuttamisesta vesialueeksi tai johdon, laitteen tai rakennelman sijoittamisesta toisen alueelle.

Käytönrajoitus saattaa merkitä käytännössä alueen omistajan käyttövallan lähes täydellistä poissulkeutumista, mutta ainoastaan käyttöoikeuden kohteena olevan alueen osalta. Tällaisessa tilanteessa rajoituksen hyväksyttävyyden kannalta olisi ratkaisevaa, aiheutuuko siitä huomattavaa haittaa kohteena olevan alueen omistajan muun alueen tai omaisuuden käyttämiselle.

Omaksi lunastaminen ja siihen vaikutuksiltaan rinnastuva käyttöoikeus

Vesilain 2 luvun 13 a §:ssä säädettäisiin lunastusoikeuden ja vaikutuksiltaan tähän rinnastuvan käyttöoikeuden myöntämisen edellytyksistä. Säännöksen nojalla yleisen tarpeen edellyttämän vesitaloushankkeen toteuttamisen vaatima oikeus voitaisiin myöntää silloinkin, kun oikeuden perustamisen edellytykset eivät ehdotettujen 2 luvun 12 ja 13 §:n perusteella täyttyisi. Ehdotetun 13 a §:n soveltamisalaan kuuluisivat kaikki luvanvaraiset vesitaloushankkeet, ellei niistä olisi säädetty erikseen (ks. vesilain 4 luvun 13 §, 8 luvun 5 § ja 10 luvun 7 §).

Ehdotettua 13 a §:ää vastaavassa voimassa olevassa vesilain 2 luvun 13 §:n 3 momentissa ei ole tarkemmin yksilöity yleisen tarpeen kriteeristöä. Säännöstä esitetään tältä osin täsmennettäväksi sisällyttämällä pykälään esimerkinomainen luettelo yhteiskunnan kannalta merkityksellisistä intresseistä. Luettelo ei muuttaisi säännöksen soveltamisalaa.

Lunastamisen tai oikeuden perustamisen mahdollistavan intressin tulisi ehdotetun säännöksen mukaan olla merkittävä. Yleisen tarpeen arvioinnissa on kyse erisuuntaisten yhteiskunnallisten etujen punninnasta. Kyse ei ole yksinomaan yhteiskunnan kannalta merkittävän yleisen intressin voimakkuuden arvioinnista, vaan mahdollisesti useampien erisuuntaisten intressien tasapainottamisesta ratkaistaessa sitä, vaatiiko yleinen tarve käyttöoikeuden perustamista tai lunastamista. Esimerkiksi laaja-alaisella vesistön säännöstelyhankkeella saattaa olla vesivoiman hyödyntämisen, tulvasuojelun ja virkistyskäytön kannalta hyödyllisiä vaikutuksia, mutta se saattaa samalla heikentää alueen luontoarvoja.

Erityiset lunastusperusteet

Vedenotto

Vesilain 4 luvun 13 §:ssä säädettäisiin vedenottajan oikeudesta lunastaa vedenottoa palvelevien laitteiden tai rakennelmien sijoittamista varten tarpeellinen alue ottamon suoja-alueella. Säännöstä esitetään tältä osin tarkistettavaksi siten, että oikeus lunastaa alue omaksi voitaisiin antaa yhdyskunnan vesihuollon järjestämistä tai muuta yleistä tarvetta palvelevan vedenottamon omistajalle. Vesihuolto on välttämättömyyspalvelu ja tätä tarvetta palvelevan hankkeen on katsottava täyttävän yleisen tarpeen vaatimuksen. Säännös koskisi yhdyskunnan vesihuollon järjestämistä palvelevia hankkeita niiden järjestämistavasta riippumatta.

Vesivoiman hyödyntäminen

Vesilain nykyinen 8 luvun 4 § mahdollistaa vesivoimalaitoksen tai sen käytön edellyttämän alueen omaksi lunastamisen vesivoiman hyödyntämiseksi. Kysymys

on perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetusta pakkolunastuksesta. Nykyisen sääntelyn soveltamisalaa ei ole rajattu, joten lunastus on mahdollinen myös yksityistä tarvetta palvelevien hankkeiden osalta. Kyse on ehdotetun 2 luvun 13 a §:n mukaisesta harkintatilanteesta. Sääntelyä esitetään sen vuoksi tarkistettavaksi siten, että lunastusoikeuden myöntämisharkintaan sovellettaisiin vesilain 2 luvun 13 a §:ää, ja vesilain 8 luvun 4 §:ään otettaisiin asiaa koskeva viittaussäännös.

Vesilain 8 luvun 5 § sääntelee yhteisen vesivoiman käyttämistä. Jos vesivoiman omistaja ei halua osallistua vesivoiman hyödyntämistä tarkoittavaan hankkeeseen, voidaan hankkeesta vastaavalle perustaa pysyvä oikeus käyttää vesivoimaa energiantuotantoon. Sääntelyn soveltamisalaa ei ole rajattu, minkä vuoksi sääntely mahdollistaa myös yksityiseen tarpeeseen tapahtuvan lunastuksen. Sääntelyä tarkistettaisiin siten, että käyttöoikeuden perustaminen toiselle kuuluvaan vesivoimaan edellyttäisi, että hanketta olisi pidettävä energiahuollon turvaamisen kannalta yleisen tarpeen vaatima.

Jos vesivoiman käyttöönotosta ei sovita, tulee hankkeesta vastaavan tehdä vesilain 8 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan hankkeeseen osallistumista tarkoittava tarjous niille käyttöön otettavan vesivoiman osakkaille, joille kuuluu vähintään sadasosa käyttöön otettavasta vesivoimasta. Sääntelyn tavoitteena on ollut antaa vesivoiman osakkaille mahdollisuus osallistua hankkeeseen. Osallistumisoikeuden rajaus perustuu valtuuslain 1 §:ään. Valtuuslain kumoamisesta huolimatta rajaus esitetään säilytettäväksi.

Esityksen mukaan pysyvän käyttöoikeuden myöntäminen toisen vesivoimaan edellyttää yleisen tarpeen vaatimuksen täyttymistä. Poikkeuksen tästä vaatimuksesta poikkeuksen muodostaisi voimaantulosäännöksen 4 momentti. Sen mukaan pysyvä käyttöoikeus voitaisiin myöntää, vaikka hanketta ei olisi pidettävä yleisen tarpeen vaatimana. Säännös koskisi aikaisemman lainsäädännön nojalla luvan saaneita vesivoimalaitoksia. Säännöksen tarkoituksena on estää syntymästä tilannetta, jossa olemassa olevalla voimalaitoksella ei olisi enää oikeutta vesivoimaan eikä sille tällaista yleisen tarpeen vaatimuksesta voitaisi enää myöntää.

Lastaus- ja ankkurointialueet ja satamat

Vesilain 10 luvun 7 § sisältää säännökset käyttö- tai lunastusoikeuden perustamisesta kulkuväylään liittyvää lastaus- tai ankkuroimisaluetta sekä satamaa varten. Lupaviranomainen voisi pykälän 1 momentin perusteella myöntää hakijalle kulkuväylään liittyvää yleistä lastaus- tai ankkuroimisaluetta tai yleistä satamaa varten oikeuden toisen vesialueen käyttöön saamiseen tai omaksi lunastamiseen, jos 3 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset ovat olemassa ja hanketta voidaan pitää yleisen tarpeen vaatimana. Vesilain yleiset hankkeen toteuttamistapaa ohjaavat säännökset koskevat myös lastaus- ja ankkuroimisaluetta sekä satamaa. Yleisen tarpeen vaatimuksen täyttymisen arvioinnissa otettaisiin huomioon muun muassa hankkeen merkitys satamapalveluiden saatavuuden, tärkeäksi katsottavan liikenteen turvaamisen ja elinkeinotoiminnan harjoittamisen kannalta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin käyttöoikeuden perustamisesta yksityistä tarvetta palvelevaa lastaus- tai ankkuroimisaluetta tai yksityistä satamaa varten. Yksityistä tarvetta palvelevasta ankkuroimisalueesta johtuvaa käytönrajoitusta on pidettävä siten vähäisenä, että oikeuden perustamiselle ei asettaisi hankkeen hyödyllisyyden lisäksi erityisiä vaatimuksia. Sen sijaan käyttöoikeuden perustaminen yksityistä lastausaluetta tai satamaa varten saattaa merkitä niin syvällekäypää puuttumista alueen omistajan käyttövaltaan, että kyse on perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitetusta, vaikutuksiltaan lunastukseen rinnastuvasta käyttöoikeuden perustamisesta. Käyttöoikeuden perustamista koskeva harkinta tulisi järjestää 1 momentin mukaisesti, jolloin oikeuden perustaminen siis edellyttäisi intressivertailuedellytyksen ja yleisen tarpeen vaatimuksen täyttymistä.